

4. neděle během roku

cyklus A

Sof 2, 3; 3, 12 - 13

Zanechám uprostřed tebe lid pokorný a chudý.

Prorokova výzva je řečena do nesnadné situace zchudlého života Judska po pádu severní říše. Prorok si však chudobu neoškliví, protože v ní nevidí překážku víry v Hospodina. Kdo je pokorný a hledá útočiště u Hospodina, ten je bezesporu na cestě ke svobodě a bezpečí.

1 Kor 1, 26 - 31

Bůh si vyvolil ty, kteří jsou ve světě bezmocní.

Ani korintská církevní obec nebyla však ideální, i když měla v Pavlovi tak skvělého zakladatele. Prestiž, soutěžení, upřednostňování vynikajících osob na ni působilo rozkladně. Proto Pavel poukazuje na moc Boží, projevující se v lidské slabosti, jako na základ skutečného úspěchu. V Bohu vidí toho, kdo si klidně poslouží i lidskou bezvýznamností, zatímco vládyctivý člověk si něco takového nemůže dovolit.

Mt 5, 1 - 12a

Blahoslavení chudí v duchu.

Blahoslavenství lze také nazvat "cestami k úspěchu podle Boží moudrosti". Jsou příslibem i požadavkem současně. V této perspektivě jsou tedy blažení chudí v duchu - ti, kteří nic nenalhávají Bohu, sobě ani druhým; kteří uznávají Boží svrchovanost a svou závislost na něm. Blahoslavení jsou zcela jiní než lidé pyšní na svou soběstačnost.

První čtení je vybráno z proroctví jednoho z tzv. "malých" proroků, proroka Sofoniáše. Jeho jméno znamená v hebrejštině "Jahve skryl, uchránil". Prorokovo působení je spojeno s prvními lety vlády reformního a Písmem svatým opěvovaného krále Jošijáše (640 - 609 př. Kr), který nastoupil na trůn jako osmiletý (srov. 2 Král 22, 1) po naprosto odsouzeníhodném králi Menašovi (687 - 642 př. Kr.). Právě v jeho době se rozbujela modloslužba, takže proroci buď mlčeli, nebo byli pronásledováni. Sofoniáš vystupuje ještě před památnou Jošijášovou reformou, provedenou v roce 621 př. Kr. Slova dnešního proroctví můžeme tedy datovat někdy kolem roku 630 př. Kr.: snad právě svou zvěstí o Božím soudu připravil Sofoniáš podmínky pro celkovou očistu Božího lidu. Je pravděpodobné, že právě Sofoniášovo proroctví zanechalo i v králově srdci hlubokou stopu. Můžeme se právem domnívat, že byl současníkem proroka Jeremiáše. První verš dnešního úryvku je vybrán z 2. kapitoly, kterou můžeme chápat jako proroctví proti cizím národům. Zřetelně tu vystupuje vize strašného Hospodinova dne (*Dies ira, dies illa*), který postihne všechny pronárody: prorok vidí jako jedinou možnost pokoru a spravedlnost před Hospodinem, který se **snad** smiluje a nedopustí, aby tento den zničil všechny národy. Ovšem situace je mnohem smutnější: všechno to, proč se Hospodin hněvá na pronárody, je přítomno i na Hospodinově svaté hoře (srov. 2, 11b). Jeruzalém není o nic lepší, proto Hospodin musí přistoupit i k očistě svého milovaného lidu. *Tehdy z tvého středu odstráním tvé pyšné rozjařence, říká Hospodin, a hned dodává útěšná slova: uprostřed tebe zanechám utištěný a nuzný lid, který ... se již nebude dopouštět bezpráví a mluvit lstivě* (srov. Sof 2, 12 - 13). Závěr druhé kapitoly, který je zároveň závěrem Sofoniášova proroctví, je plný radosti a útěchy: *Zaplesej, siónská dcero, zaraduj se, Izraeli, raduj se a jásej z celého srdce, dcero jeruzalémská* (Sof 2, 14). V kontextu dnešního evangelia, které nám nabízí Ježíšova blahoslavenství, lze číst Sofoniášův úryvek v perspektivě chudoby jako dispozice člověka být chudý spoléháním na sebe, ale naopak být bohatý spolehnutím se na Boha.

Druhé čtení je opět vybráno z 1. listu apoštola Pavla Korinťanům: mezi minulou a dnešní nedělí je osm známých veršů, ve kterých Pavel mluví o lidské moudrosti, která zvěst o Kříži považuje za bláznovství. Sám se ptá, kde jsou znalci a řečníci tohoto věku, kde jsou

Židé, kteří žádají zázračná znamení, kde jsou Řekové, kteří hledají moudrost? Pavel přišel s bláznovstvím Kříže, se zvěstí o Bohu, který v Ježíši Kristu, potupeném, poníženém a ukřižovaném podivuhodně zvítězil nad moudrymi a soběstačnými tohoto světa. Pavel staví do středu své zvěsti Kříž: kdo přijme tuto zvěst, bude zachráněn, kdo ji odmítne, bude zavržen! Ne moudrost, jak ji chápali Korinťané, ale Bůh je ten, kdo zachraňuje! Moudrost moudrých, která se sebestředně točí kolem sebe, je Božím rozhodnutím odhalena jako neudržitelná! Pavel varuje: svět se mýjí s Bohem, poněvadž ho chce poznat podle měřítek své moudrosti. To hrozí i Korinťanům, ale Pavel zdůrazňuje, že Bohu se zalíbilo spasit lidi bláznovskou zvěstí o Kříži. Že zvěst o Kříži je vpravdě "skandálem", tedy bláznovstvím, něčím, oč se zakopává, krásně ilustruje i karikatura, načmáraná neznámým Římanem na římském Palatinu: otrok klečí před ukřižovaným s oslí hlavou a pod obrázkem je neobratnou rukou načmáraný nápis "Alexamenos uctívá svého boha". A Cicero k tomu dokládá: *již samo slovo kříž budí vzdáleno nejen tělu římských občanů, ale i jejich myšlení, jejich očím, jejich uším (Pro Rabirio 5, 16)*. Stejně jako Sofoniášova oslava bezmocných a chudých je i druhá polovina 1. kapitoly oslavou těch, kteří v očích etablovaných a mocných nenacházejí pochopení. Ježíš podlehl smrti na kříži a přece je Vítězem, podle lidských měřítek ztroskotat a přece vstal z mrtvých. Převvedeme-li korintský "problém" do dnešní situace církve, cítíme jasný Pavlův apel: všude tam, kde se křesťané staví na stranu obětí, utlačovaných, pronásledovaných, zesměšňovaných a pohrdaných, všude tam narážejí na prudký odpor moudrých a mocných, kteří pro jejich chování nemají sebemenší pochopení. A přece: ukřižovaný a vzkříšený Ježíš se vždy staví na jejich stranu a zaručuje, že na jejich straně bude i definitivní vítězství! Aby dodal těmto slovům na působivosti, rozebírá Pavel sociální složení korintské obce a nezamlouvá ani jeho důsledky. Pavlovi je v podstatě jedno, z jakých společenských vrstev pocházejí Korinťané, jde mu o to, *aby se žádný člověk nemohl vychloubat před Bohem, aby si nezakládal na svých přednostech nebo výkonech a zapomínal při tom, že za všechno, co má, vděčí Bohu. Lidská moudrost, vzdělání, dokonce i výkony na duchovním a asketickém poli: nic z toho nemá smysl a hodnotu ve vztahu k poslednímu údělu člověka, neboť to všechno pomíjí. Ale z Boží moci, říká Pavel, jste v Kristu Ježíši. On se přece stal moudrostí, spravedlností, posvěcením a vykoupením z vlastního rozhodnutí, ne pro naše zásluhy. Celou první kapitolou zaznívá ústřední myšlenka: kdo pochopil něco ze zvěsti o kříži, ví, že základním postojem křesťanů nemůže být sebechvála, ale jen vděčnost za dar ničím nezaslouženého povolání. Protože všechno přichází od Boha, je možné se chlubit pouze v Pánu, v kříži Ježíše Krista (srov. Gal 6, 14)*.

Dá se říct, že obě čtení dnešní neděle připravují půdu pro evangelium, které předkládá odvážný Ježíšův program pro jeho učedníky. Devatero blahoslavenství otvírá velkolepé tzv. horské kázání, které Matouš předkládá ve dvou kapitolách svého evangelia (Mt 5, 1 - 7, 29) a které nacházíme i u Lukáše v tzv. kázání na rovině (na poli), srov. Lk 6, 20 - 49. Lukáš zná blahoslavenství taky; ale čtyřikrát *blaze* doplňuje stejným počtem *běda!* Matouš tu formuluje devět výchozích principů pro následné Ježíšovo kázání v pozitivním slova smyslu: ona zaslíbení platí pro každého a kdykoliv, nejen pro tehdejší posluchače. Prvním Ježíšovým požadavkem není fyzická chudoba, byť můžeme předpokládat, že mezi jeho posluchači příliš majetných nebylo. Jeho požadavkem je naprostá vnitřní nezávislost na ničem: na majetku, na moci, na právu, na přednostech. Prostě pravý opak některých Korinťanů, kteří si zakládali na svých přednostech a domnívali se, že právě proto jsou nositeli Božích příslibů. Tato mentalita neplatí jen o 1. blahoslavenství, naopak prozařuje i skrze osm dalších. Pokusme se v tomto duchu Ježíšovy přísliby přetlumočit:

Blahoslavení, kterým se kvůli Bohu a bližnímu podaří všeho vzdát!

Blahoslavení, kterým se podaří vydržet, když se jim něco dotklo nebo jim někdo ublížil a netouží po pomstě a odplatě, ale po odpuštění a smíření!

Blahoslavení, kteří nejsou nikomu na obtíž a o své cíle neusilují násilím!

Blahoslavení, kteří touží po spravedlnosti!

Blahoslavení, kteří dokáží odpustit a milosrdně užívají práva, neboť oni dojdou milosrdenství u Boha i u lidí!

Blahoslavení, kteří nemají zlého úmyslu!

Blahoslavení, kteří celým svým životem vytvářejí mír a porozumění mezi lidmi, kteří zneprátené smiřují!

Blahoslavení, kteří jsou pronásledováni pro svoje poctivé a spravedlivé jednání!

Blahoslavení pronásledováni proto, že jsou opravdu ve svém smýšlení i jednání vždycky mými učedníky!

Starozákonní, ale i novozákonní člověk a konečně sám Kristus Pán nezná slovo "všemohoucí" v našem slova smyslu. Hovoří-li tedy o Písmu o Boží moci (ostatně termín všemohoucí se v Písmu nevyskytuje), pak má na mysli to, že Boží láska a přátelství k jeho lidu nemohly být přemoženy ani zničeny žádnou jinou mocí. A my můžeme s nimi potvrdit, že

Věříme v Boha, jehož láska je mocnější než všechno na světě, z jehož lásky vše stvořené pochází a ve které je vše udržováno. Proto věříme, že poslední slovo našich dějin bude slovem potěšujícím: pro utěšení všech plačících, k oblažení všech milosrdných, k ospravedlnění všech, kteří jsou kvůli této víře tupeni a pronásledováni!